

Börje Grönhult

Mina minnesbilder från Stenestad

Nu skall jag berätta lite om hur det var att flytta till Stenestad och vad som sedan hände.

Huset var sålt och möblerna var uppe på lastbilen. Där fanns ett stort gengasaggregat bakom hytten i ena hörnet och i andra hörnet hade avdelats en plats till tre halvstora gödsvin som skulle med. Vi bodde i Döshult i Allerums kommun inte så långt från Viken där vi ofta var om somrarna och badade och såg på när fiskarna kom in med sina fångster. Jag minns en gång då en sportfiskare kom in med tre stora tonfiskar. De lastades på flaket till en A-ford och de fyllde flaket på tvären från läm till läm. Annars var det mest sill, spättor, horngäddor och makrill som landades. Vi skulle flytta till Grönhult i Stenestad. Många kompisar var med och bar fram grejor som skulle med på lasset. Jag var elva år då jag flyttade till Stenestad. Med på lastbilen var förutom mor och far också mina bröder Bengt och Lars. Stina var sjuk och låg på lasarettet en kort tid, just vid flytten. Min farbroder Birger hade lånat lastbilen på sitt arbete och det var han som körde. Far satt bak på lasset tillsammans med någon annan farbroder. Bengt åkte också bak medan mor, Lars och jag åkte inne i hytten. Gengasaggregatet fylldes med träkol och sedan kunde motorn startas och vi gav oss iväg. Jag tyckte det var väldigt lång väg att köra och det gick ej särskilt fort med denna stora gengasdrivna lastbil. Ibland kunde man höra hur grisarna skrek i sin lilla avdelning, precis bakom hytten. Grisarna hade far köpt som små och de skulle med till Grönhult för att födas upp och en skulle bli julgris.

Vi flyttade 1945 och troligen den 1 augusti. Det minns jag därför att det var bara en kort tid tills skolan började. När vi kom till stora backen "Bövslin" fick Birger stanna bilen och krypa under den för att lägga in "krypen" så vi kunde komma upp. Det gick sedan mycket sakta upp för backen tills vi kom på någorlunda jämn väg i Stenestad. Vi kom genom byn och svängde av till vänster vid lokalföreningen in på en liten väg mot Grönhult. Far hade varit och tittat på Grönhult en tid innan vi flyttade dit och då hade jag varit med. Vi åkte tåg från Hälsingborg till Klippan där en fastighetsmäklare skjutsade oss till Grönhult. Jag gick och tittade runt på olika ställen och fann mycket blåbärsris på vägen mellan Grönhult och Eninge. Därför sökte jag mig dit så fort vi kom fram för att se om bären var kvar och hade mognat. Bengt var med och vi hittade flera stora bär. Möblerna lastades av. En del bars in i bostadshuset och en del ställdes tillfälligt på logan. Vi fick tvunget ha in en del så vi kunde ligga och sådant som hörde till köket.

Den man som bodde på Grönhult flyttade därifrån dagen efter. På Grönhult fanns kor och hästar och en hund som i färg och storlek liknade en räva. Hunden hette Sippan och den hade för vana att alltid ligga och vakta mjölkkanorna på nätterna. Det var mycket att upptäcka när man kom till en ny plats. Det blev ett springande på olika håll för att se vad som fanns än här och än där. Jag minns att jag blev skickad till affären någon dag kort efter vi kommit till Grönhult. Det var en affär som låg i korsningen med vägarna mot Klippan, Kågeröd och Norra Vram. Innehavaren hette Anna Lydahl. På den tiden gick man fram till disken och beställde vad man skulle ha. När jag gick till affären var det ett äldre par som satt på en bänk invid huset och utmed vägen. Jag fick senare veta att mannen hette Peter Persson. Kvinnans namn minns jag inte. De hade en son som hette Johan och kallades för "Johan Peter Gull". Varför vet jag inte men någon berättade att Peter kanske grävt guld i Amerika. Johan hade en son som hette Parker och han gick en eller två klasser före mig i skolan. Peter och hans hustru (jag förmodar att det var så) pratade med mig och var nyfikna på vem jag var och var jag kom ifrån. De såg ju att jag var ny på platsen. Jag minns att de var väldigt rara och vänliga.

Efter cirka 20 dagar började skolan. Jag började i femte klass. Läraren hette Paul Jansson och han var kvar i skolan under tiden jag gick i femte och sjätte klass. Han hade en flicka som hette Gunnel som gick i samma klass som jag. När jag började i sjunde klass fick vi en väldigt fin lärare som heter Uno Wendelbo Hansson. Han var modern och lärde oss mycket på ett trevligt sätt med modern pedagogik men utan pedagogiskt trams. Mina klasskamrater i sjunde klass var: Evy Nilsson, Gudrun Jönsson, Brita Olsson, Elsie Larsson, Maj Britt Danielsson, Berit Andersson, Kerstin Billberg, John Isberg, Tom Bengtsson, Hans Olofsson och Nils Ljungberg. John Isberg brukade cykla eller gå genom Grönhult då han gick till skolan. Så gjorde också Inga Johansson och hennes yngre bröder Sven och Curt.

I byn träffade jag på smeden Ottmar Norèn som var en snäll man. Ibland hade man ärende till smedjan med något som skulle lagas eller en häst som skulle ha nya skor. Norèn var pratsam och talade alltid med oss unga. Han körde "Knarr" till Grönhult om något skulle lagas. "Knarren" var jag särskilt intresserad av och motorintresset håller ännu i sig. Anna Lydahl sålde affären efter något år till Stina och Stig Lambreus som sedan drev den i många år till den lades ner. Far fick köra med mjölken varje morgon till ett litet mejeri i Stenestad och mejeristen hette Andersson. Ibland fick jag köra dit med mjölkkanorna. Jag kommer ihåg en gång då jag skulle köra ner för backen till mejeriets lastkaj så bröts ena skakeln. De andra mjölkuskarna hjälpte mig att laga skakeln med järntråd och spik och så gick det igen. På den tiden hjälptes alla åt. Det hände att jag fick köra till möllan i Klöva. Möllaren hette Nils Jönsson och det var alltid trevligt att köra dit för man fick gå in och titta hur det snurra och hur mjölet kom ut i säckar. Möllan var en vattenkvarn och på somrarna kunde det vara lite vatten så det ej gick att mala. Då dämde Jönsson ovanför kvarnen på en äng så gick det att mala så länge det vattnet räckte. För övrigt var det inte så mycket malande på somrarna. En annan farbror som jag

stötte på bodde i ett plåtskjul intill skolans fotbollsplan. Han hette Fritiof Hansson. Folk sade att han varit i Amerika och när man såg på hans hus byggnadsstil påminde detta mycket om nybyggarnas hus i Amerika.

När vi skulle tröska var det Ture Tuveesson som hade tröska och tröske- traktor. Ännu fanns ej skördetröskor. En höst då vi skulle tröska så gick traktorn sönder på vägen mot Grönhult i en uppförsbacke. Teoder, som skötte tröskan, gick då hem till Ture Tuveesson och hämtade en gammal traktor. Det var väldigt intressant och se hur den gamle traktorn av fabrikat Munktell fungerade. Med hjälp av en blåslampa värmdes man en kula i cylindertoppen. Då kulan var röd av värmen släppte man på oljan och snurrade på de stora svänghjulen så att traktorn gick igång. Motorn hade en liggande cylinder och en stor vattenkylare som jag tror satt på traktorns ena sida längst fram. Senare såldes motorn till Klöva kvarn där den drev kvarnen, vid vattenbrist. Jag har varit och hälsat på i kvarnen och då fanns motorn där i ett litet skjul på kvarnens baksida.

En person som man inte kunde undgå att lära känna var Otto "skomakare" Nilsson. Han hade ett litet kombinerat sko och toffelmakeri i ett hus utmed vägen, nästan mitt för mejeriet. Otto var en vänlig och trevlig man. Förutom att laga våra skor och göra tofflor var han traktens frisör. Det kostade 50 öre att bli klippt och jag tror alla blev klippta på samma sätt. Otto satt alltid och arbetade och alla ungdomar samlades hos honom i hans lilla skomakeri. Dit gick man före dansbane eller biobesök. Efteråt samlades man åter där och berättade hur kvällen varit. Otto visste allt om vad som hände. Man skulle kunna säga att det var den tidens ungdomsgård.

Alldeles särskilt kommer jag ihåg då jag hade fyllt fjorton eller kanske femton år då hade jag sparat ihop så jag kunde köpa en helt ny Husqvarna motorcykel av Smeden Norén. Otto satt som vanligt vid sitt arbetsbord och pliggade skor samtidigt som han tittade ut på vägen mot lokalföreningen. Han såg att det kom en ny motorcykel körande och han hade frågat ungdomarna vem det var som hade en ny, svart motorcykel. Någon av ungdomarna hade sagt- det är Börje från Grönhult. Ungdomarna har efteråt berättat för mig att då lade Otto ner verktygen och satt länge tyst och begrundade och tittade ut genom fönstret. Så sade han - Ja, den där Börje från Grönhult - kan det bara gå åt helvete för. Han har ny cykel som han köpt av Lambreus och nu motorcykel- och det sägs att han har "fjälla" också. Ja, så var det med det och det var ju filosofiskt uttryckt men det gick inte åt helvete. Det gick egentligen rätt bra.

En dag då jag nyligen kommit till Stenestad var jag i Anna Lydahls affär. Jag kände ingen av de som stod och handlade eller väntade på sin tur. Då som nu förfasade sig de församlade över ungdomars omoraliska uppförande. En tant ordade väldigt och högljutt över omoralen bland ungdomen. Hon sade slutligen - annat var det på min tid -. När Nils och jag träffades gick det minsann inte till som nu. Jag minns att vi varit gifta i flera år innan vi klädde av oss i samma rum och då hade vi lampan släckt. Då var det en herre

som upphävde sin röst i tonläge så alla kunde höra det - Det var jävligt konstigt att ni var så prydda, ni hade ju fått Gustav tre eller fyra år innan ni gifte er. Tanten packade kvickt ner sina varor och försvann samtidigt som hon muttrade -ja du ved ju osse allt-. Det var något för en spissörad elvaåring och lyssna och lägga märke till. Sånt glömmar man inte. Namnen Nils och Gustav kan jag ha blandat samman.

På vintrarna samlades vi ofta på Munkabo dammar och spelade bandy. Vi kunde vara rätt många och utrustningen varierade från "sillarör" till helrör. Klubborna hade de flesta brutit i skogen. Vi tog en gren med krök i ena ändan. Roligt hade vi. Var det snö körde vi skidor på Karl Nils lior bakom Lökagården. Där var en fin backe och då många kört där och snön blivit packad kunde man få god fart. En som var duktig åkare i backen var Agne Bengtsson som var skogsvaktare på Dragesholm. Han visade oss olika svängar och annat som var bra att kunna. Jag hade senare nytta av kunskaperna när jag körde skidor i fjällen.

När vi gått ut sjunde klassen skulle vi gå fortsättningskola i Kågeröd. Jag brydde mig inte om att gå så ofta i skolan. När det var avslutning gick jag dit och jag minns att läraren sade till mig - jasså, du kommer i dag-. Jag svarade att jag ville ha mitt avgångsbetyg och det fick jag. När vi skulle gå i fortsättningsskolan i Kågeröd och sedan till konfirmationen så gick vi till handlanden Oscar Nilsson och kvitterade ut vars en begagnad militärscykel som kommunen köpt in. Cyklarna lämnades igen då skolan slutade. Sista tiden då jag gick i skolan arbetade jag hos häradsdomaren Johan Magnus Persson på Oregården. Det var en mycket snäll och trevlig man. Han hade för vana att alltid röka eller tugga på en cigarr och så harklade han sig alltid innan han sade något. En gång sent på hösten kom han fram till mig och frågade om jag hade badbyxor. Det hade jag och han bad mig ta på dem för nu skulle vi fiska ål. Det fanns några dammar och en gång i tiden hade man i rätt stor skala, odlat karp. Det var rätt kallt och jag förstod att jag skulle göra något nere i vattnet. Hade dock aldrig hört talas om ålfiske där man behövde badbyxor. Vi gick iväg till en damm där Persson släppt ut det mesta vattnet så det var bara dynga som syntes. I en fördjupning i dammens ena hörn hade alla karporna samlats. Det som förvånade mig då vi gick till dammen var att Persson hade med sig hagelgevär på ryggen och fickorna fulla av hagelpatroner. Persson hade sagt åt mig att ta med en tom men tät potatiskorg. När vi kom till dammen ställde sig Persson på dämmet och laddade geväret. Så sade han till mig att ta korgen och gå ut i dyngan. När han såg att ålarna slingrade sig i dyngan så sköt han dem och jag tog mig fram och plockade upp dem i korgen. Det var trevligt och även om man blev skitig av att gå i dyngan, av ålarnas plaskande och stanken från hagelsvärmarna runt omkring mig. Jag minns ej hur många ålar vi fångade men det var en rätt tung korg att bära på då vi gick hem. Sen var det till att krypa under "rickepumpen" och tvätta sig i det iskalla vattnet.

En annan sak som jag tycker kan vara intressant att nämna, var hur man skötte kreaturen. Jag var ryktare och hade hand om alla djuren. Det var cirka tjugo mjölkkor

och minst lika många ungdjur. På sommaren var alla lösa utomhus. Ungdjuren släpptes in i skogen och grinden stängdes efter dem. Sedan såg man inte dem förrän det blev oktober månad, då de skulle in. Mjölkkorna gick också på skogsbete och senare kunde de gå in på vallarna då höet hade körts in. Det fanns en skällko så i bästa fall kunde man höra var korna befann sig i skogen då de, morgon och kväll skulle hämtas hem för mjölkning. Det var att gå upp tidigt om morgnarna och springa ut i skogen och lyssna efter skällkons bjällra och så in med dem i stallet. Mjölken körde jag med cykelkärra till mjölkbordet utmed stora vägen. Det var tungt att lyfta femtioliterskannorna upp på mjölkbordet. En gång blev vi av med en ung ko i skogen. Vi letade nog i tre veckor utan att finna den. Hon skulle kalva, men vad hade hänt? Så en dag när jag skulle hämta korna såg jag att hon befann sig i utkanten av platsen där de andra korna fanns. Jag sprang runt och föste iväg henne så hon kom in bland de andra korna, i försök att få med henne hem i stallet. Hon var väldigt orolig och efter en stund förstod jag varför. Hon hade en stor, fin, helvild kalv som sprang som ett rådjur och var mycket skygg. Till slut fick jag in alla korna på ett dämme mellan två dammar. Nu kunde inte den unga kon vända. Kalven stod länge och tittade ut över dammen efter sin mor. Plötsligt hoppade den i dammen och simmade tvärs över dammen och sprang ifatt sin mor. Slutligen fick jag in korna och kalven i stallet. Det gick inte att ha kalven i vanlig kätte. Hon hoppade lätt över. Istället fick den vara i en tom karpdamm inne i stallet. Dammen användes inte längre att ha fisk i men på den tiden då man handlade med fisk kunde man under vintern, då dammarna ute var frusna, ta fisk här och sälja. Kalven blev snart lugn och tam.

En höst kom Persson med två redskap som såg ut som skyffeljärn. De hade två cirka fem cm. långa bakåtböjda pikar, under det som liknade skyffeljärn. Järnen slipades och sedan tog vi upp rabbor med dem. De kallades för "rabbejärn". De användes på så sätt att man gick vid sidan om raderna och så tog man två rader i taget. Med den vassa skyffeljärns-liknande eggen skar man av blasten genom att föra framåt och så tog man med pikarna tag i rabban och drog upp den. På så sätt kunde man få fyra rader att ligga i en sträng, utan blast. Det var bara att lasta dem med betgrep och köra hem dem. Ibland skulle Persson bort. Han var ju på tinget i Ängelholm allt som oftast eller på andra förrättningar. Då skulle den gamle Forden dras igång. Batteriet var alltid slut och då kom Persson till mig och bad mig dra igång bilen med en häst. Ibland startade den lätt men andra gånger fick jag dra den långa rundor. När den väl kom igång lät den som en hel flygmanöver och röken lade sig tjock kring bilen och omgivningen. Särskilt om det var mycket kallt ute. Jag undrade många gånger hur den skulle gå igång då Persson skulle hem men hem kom han alltid. När jag arbetade på Oregården gick jag med i hemvärnet. Vi hade ofta övningar vid Finnstorp. Det var skjutövningar, sprängningar och annat som hörde till. Det var spännande och jag hade viss nytta av vad jag hade lärt mig då jag senare gjorde militärtjänst. Vi som gick sista åren i skolan var ofta lediga för att hjälpa till hemma eller hos andra, med potatisplockning och skogsplantering. Det blev lite så och så med skolan.

Det fanns ingen riktig fotbollsklubb i Stenestad vid denna tid. Ibland spelade vi matcher mot lag från byarna som låg kring Söderåsen. Vi spelade på en åker på Oregården. Det var alltid någon av de äldre spelarna som sade till mig att inte ha korna på fotbollsplanen sista dagarna före match. Det hände ibland att spelare blev förbannade och sparkade i skiten för att stänka ner en motståndare. Vid andra tillfällen föll spelarna omkull i blagorna. Efter dagens arbete släpptes hästarna ut och om det var en varm dag så kunde de ibland springa direkt ner i en damm och bada. De sprang ut i vattnet och stänkte med frambenen vatten på sig. Någon av de yngre hästarna lade sig ner i vattnet.

På våren 1949 var jag hemma ett tag och hjälpte far eftersom han var sjuk. Jag hade varit i möllan och var på väg hem. Då såg jag att det rök onormalt från halmtaket kring skorstenen ovanför brygghuset. Det blev full fart på hästen och då jag kom hem kallade jag ut far och vi kunde med hjälp av en handdriven vattenpump och genom att ösa vatten på taket hålla elden tillbaka tills brandkåren kom med en gammal brandbil av fabrikat Ford. Jag har senare många gånger sett bilen i Ängelholm där den deltagit i veteranbilsrallyt som går varje höst. Branden släcktes snabbt av brandmännen men också av tillskyndande personer som kom till platsen före brandkåren. Jag kommer ihåg att brandchefen berättade att när brandbilen med påkopplade sirener var på väg upp för den brantaste backen från Kågeröd så hade de hunnit ifatt en gammal A-Ford som kördes av en av ägarna till Finnstorps gård. Denne man körde alltid mitt på vägen och inte nu heller körde han till sidan. Förmodligen hörde han sirenerna för han stannade plötsligt bilen mitt på vägen så det gick inte att köra om. Brandchefen hade då hoppat in i A-forden och med full fart kört eller backat in den i skogen. Bilägaren hade då sagt- Sånt har den aldrig gått nån gång.

Något som jag tycker är väldigt trevligt är att köra till Stenestad någon gång varje år och då gå in i Mormors Bod och i Karins kafé. Det är alltid lika triv-samt och man träffar ofta någon känd Stenestadsbo eller någon som liksom jag är där för att hälsa på. Det är så trivsamt med hembygdsföreningen och biblioteksföreningen. Det är viktiga institutioner för sammanhållningen. Låt inga kommunala eller statliga byråkrater ta över. Då försvinner de snart. Fortsätt samla gamla grejor från gårdar och hantverkare. Låt inte hemvändardagen försvinna. Det är trivsamt att komma till Stenestad den dagen och träffa bekanta.

Ja det var lite om hur det var och blev då jag flyttade till Stenestad och det är ju minnen från tiden då jag var riktigt ung och hur jag då uppfattade saker och ting. Nu är jag sjuttio tre år gammal och kan se tillbaka på ett mycket händelserikt liv. Jag gjorde värnplikten i Kristianstad, ett år och flyttade sedan till Stockholm och Svea Livgarde och gjorde ytterliggare militär-utbildning där, lite mer än ett år. Under tiden läste jag på Hermods och NKI. 1956 sökte jag arbete som polis och arbetade först i Tågarp, Billesholm och Trelleborg. I Trelleborg stannade jag fem år och på sextio talet gjorde jag tjänst i Gaza och Kongo. Så flyttade jag till Kvidinge där jag stannade i cirka tre år tills

polisen blev förstatligad och jag sökte mig till Ängelholm där jag arbetade i trettiofem år. I flera år var jag chef på våldshoteln och arbetade huvudsakligen med grova våldsbrott som mord, dråp, mordbränder och våldtäkter. Jag gjorde också platsundersökningar vid olika grova brott. År 1999 gick jag i pension. Sedan fyrtiotre år tillbaka bor jag i det hus jag köpte 1964. 1978 dog min fru och jag blev ensam med Lisbeth som då var sexton år och Jan-Olof som var nitton år gammal. Jag har en trädgård som jag visar upp och det kommer allt som oftast busslaster med intresserade. Den första helgen i juni har jag öppen trädgård och då brukar det komma cirka två tusen personer och titta.

Jag har hållit god kontakt med Stenestad genom att jag sedan 1978 ordnat klassträffar i skolan för dem som gick i sjunde klassen hos läraren Uno Wendelbo Hansson. Nästa träff blir 2008 och det blir den sjunde i ordningen. Det som är mycket glädjande med träffarna är att lärarparet Uno och Anna Wendelbo Hansson varit med alla gångerna. Senaste träffen var läraren 90 år. Vi har numera utökat träffarna så att alla tre klasserna som gick hos Uno är med. Läraren kör själv bil till träffarna. Vi hade erbjudit oss att hämta dem i Lund. Läraren tyckte det var onödigt, han var ändå ute och körde så mycket att han gott själv kunde köra till Stenestad. En gång blev klassen bjuden hem till lärarparet i Lund. Vi hade en fin dag och deras dotter som hade tjänst på kulturen i Lund visade oss runt där.

Jag har skrivit detta på grund av att Nils Ljungberg bett mig och skriva ihop lite om min tid i Stenestad och hur det var att flytta dit och vad som därefter hänt. Hoppas det kommer till någon nytta.

Börje Grönhults föräldragård Grönhult, Stenestad